

Zvečer je prišel truden in ubit, da je komaj gibal, pa se je tolažil: »Danes me je zdelalo, ker nisem vaju, a jutri bo že bolje.«

Takoj je legel, toda od truda ni mogel spati. Zjutraj je vstal zarana in spet odšel. Toda opoldne je pridrsal domov in se zgrudil na klop.

»Ne gre. Tudi župan mi je branil, 'En teden počij,' je rekel, 'potem kar pridi. Dela je dovolj.«

Potekel je teden, potekla sta dva, toda Stiskar si ni upal na težko delo. Ponudil se je v tovarni, kjer je dobil službo nočnega čuvaja in plačo po tri krone na dan.

»Od sile je to,« se je jezil župan. »Edino kmetu ne mara nihče delati. Hrano bi bil imel sam in družina, toda noče. Naj le poskuša s temi kronicami!«

* * *

Zenske so šle po podporo, Stiskarici je bila odpovedana. V tistem trenutku se je šele zavedela, kaj se je zgodilo. Kot bi se ji bile oči odprle, je naenkrat zagledala, kako so otrokom lica bledela, kako so rokavci ohlapno viseli na shujšanih rokicah.

Kadar je mati preoblačila Francku srajčko, je jokala, ko je morala gledati, kako drobne koščice tišče skozi kožo. Francek je vprašal mater: »Zakaj jokate?« Mati ni nič odgovorila in je še bridkeje zajokala. In zajokal je še otrok — — —

Danes Francek ne joka več. Poslovil se je in je šel v nebesa. Tudi mati ne joka, ko stoji v kuhinji ob prazni omari in premišlja, kako bi za silo pripravila južino. Oče čuva tovarno in hodi kot senca ter živi nem in zamišljen z družino vred od lakote.

(Dalje.)

Med „Glasnikom“ in „Zvonom“.

Antonu Janežiču v spomin. — Dr. Ivan Grafenauer.

Leto 1868. — letos bo tega pravkar petdeset let — je bilo za Antona Janežiča leto žalosti in skrbi. Najljubši literarni podjetji njegovi, »Glasnik« in »Cvetje«, sta se mu zrušili v tem letu v prah. A prav ob teh nezgodah, v večerni zarji svojega življenja, se je pokazal ta veliki duh v slabotnem telesu še enkrat v vsej svoji lepoti in velikosti, ko je na razvalinah svojega življenjskega dela začel polagati temelje, na katerih se je zgradilo potem poslopje nove književnosti slovenske.

Kar je rekel Stritar o Prešernu na koncu svoje epohalne razprave v »Klasju« (1866), lahko rečemo tudi o Janežiču: »Ko bi se sklicali narodi pred sodni stol, naj se izkažejo, kako so gospodarili z izročeniimi talenti, kako se je vsak po svoje udeležil vesoljne človeške omike: smela bi se slovenska Koroška, pastorka slovenskih pokrajin, brez strahu pokazati s tem, kar je storil za slovensko kulturo Anton Janežič.« Bil je pri vsej svoji skromnosti in ponižnosti eden največjih organizatorjev našega kulturnega dela in je bil središče slovenskega slovstvenega življenja celo desetletje. Leta 1858. je osnoval »Slovenski Glasnik«, leta 1860. je v zvezi z Einspielerjem preosnoval hirajoče društvo sv. Mohorja v cerkveno bratovščino, »družbo«, ki se je začela razcvitati in rasti, da je bila radost, leta 1861. pa je ustanovil »Cvetje iz domačih in tujih logov«. Vse to po jasnem načrtu! »Glasnik« je bil lepo-

slovno-znanstveni list, namenjen izobražencem in doraščajoči izobraženi mladini. Ker pa je mogel prinašati le manj obsežne spise, ga je izpopolnjevalo »Cvetje«, v katerem so izhajala obširnejša literarna dela in prevodi iz svetovnega slovstva.¹ »Koledar« z »Večernicami« Mohorjeve družbe pa je postal pod Janežičevim uredništvom nekak »Glasnik« s »Cvetjem« za preprosto ljudstvo.

Leta 1868. pa sta »Glasnik« in »Cvetje« nagloma prenehala. Kriv je bil boj za pravičnost in za resnico v našem slovstvu, kritika. Že leta 1858./59. se je boril »Glasnik« ramo ob rami z Levstikom za svobodo kritike proti Hitzingerju in Bleiweisu, a ob tem toliko da »Glasnik« ni poginil; odtlej se je Janežič najrajši ognil kritikí, če je bilo treba reči kako besedo, ki kranjskim veljakom okrog »Novic« in »Zgodnje Danice« ne bi bila všeč. A prihajal je čas tudi za tako kritiko, resno, strogo in pravično na vse strani. Vedno glasneje se je oglašala od l. 1865. ta zahteva tudi v »Glasniku« in leta 1868. ji je odprl Janežič v »Glasniku« okna in vrata. Prišel je glasoviti Stritarjev obračun z Bleiweisovo in Jeranovo slovstveno strujo, naj-

¹ Izšel je v njem prvi slovenski roman (Jurčičev »Deseti brat«), prevod Schillerjeve Marije Stuart, Viljema Tella, Sofoklejevega Ajanta, Pellikovega Tomaža Moora, Vergilijeve Georgikone, Platonove Apologije in Kritona, Ksenofontovih Memorabilij i. dr.

prej radi Prešerna, ki so ga obsojali, nato radi Koseskega, ki so ga — klasika slovenskega, vzvišenega nad Prešernom — obožavali. Res je moral »Glasnik« nato (1. junija 1868) leči v grob — zmanjkalo je plačujočih naročnikov — a padel je kot junak, vedoč, da drugi stopijo v nastalo vrzel.

Isto leto je prenehalo tudi »Cvetje«. Tudi to poglavje nam govori o kritiki — o kritiki med prijatelji, odkritosrčno pravični, ki rada priznava vrline, a ne prizanaša napaki, tudi ne prijateljevi napaki.

»Cvetje« je prenehalo sredi nedovršenega romana Jurčičevega »Cvet in sad«, in sicer se je zgodila stvar takole: Dne 15. aprila 1867 je prinesel »Glasnik« tretje poglavje tega romana, »Žagar«, s pripombo, da »ga je spisal naš sloveči pripovedovalec g. J. Jurčič za »Cvetje iz domačih in tujih logov«; obsegal bode okoli 18 tiskanih pol.«¹ Dasi je imel Janežič že s prejšnjimi zvezki slabe izkušnje — »podpora je bila v obče le skopa, da včasih še tiskarina ni bila plačana, ker je bila žali bog nekatera naročnina zaostala« —, je sklenil vendar, da nadaljuje zbirko in prične s »Cvetom in sadom« novo šestko² »Cvetja«. Zdelo se mu je prevelika škoda, da bi taka povest kot je »Cvet in sad« ne mogla iziti, »ker se sl. Matica sploh le z znanstvenim slovstvom pečá in ker tudi »Klasje«³ le slabo napreduje.« Pozval je Slovence, ki jim »je mar za razvoj naše lepoznavske književnosti, naj mu ne odrečejo svoje podpore.«⁴

Ko je napisal ta poziv, je moral imeti Janežič ves rokopis romana že v rokah, drugače se ne bi bil lotil nove »šestke«.⁵ A šlo je počasneje nego si je Janežič želel. Do 1. junija se je oglasilo šele 28 naročnikov ter ljubljanski bogoslovci in goriški gimnazijci;⁶ treba je bilo čakati do jeseni, ko se je obrnil Janežič 1. oktobra vnovič na slovensko občinstvo: »Brez dovoljne in redne podpore »Cvetje« ne more izhajati.«⁷ Odziva je našel v prvi vrsti med mladino, dijaki in bogoslovci, ki

so si naročili blizu 400 iztisov. Dne 15. novembra 1867 se je prvi snopič (34. cele zbirke) že tiskal,¹ v prvi polovici decembra je izšel,² v drugi polovici pa se razposlal;³ za februar 1868 je obljubil Janežič drugi sešitek (35. cele zbirke).⁴ Tretji pa že ni mogel več redno iziti, ker naročnina za razposlane sešitke ni dohajala dovolj hitro, Janežič ga je obljubil za maj,⁵ a ko je 1. junija 1868 prišla poslednja številka »Slovenskega Glasnika«, tega snopiča še ni bilo. Krivi pa niso bili le prepočasni naročniki, ampak — pisatelj romana »Cvet in sad« — Josip Jurčič sam. O tem nam pripoveduje Janežičevo »Oznaniło za stran Cvetja«:⁶ Ker nam gosp. pisatelj še ni poslal nadaljevanja romana »Cvet in sad«, ki ga ima v predelavi,⁷ ni še bilo mogoče 36. snopiča na svitlo dati. Kakor hitro nam pride rokopis, prične se brž nadaljevati. Upamo, da se to v kratkem zgodi.«

Jurčič je zahteval torej rokopis nazaj, v kolikor še ni bil natisnjen (10 pol), in začel ta drugi del romana predelavati. Kako to, da z romanom, ki ga je že dovršil in ki se je celo že tiskal, zdaj ni bil več zadovoljen, da je rajši prekinil izdajanje, kot da bi ga dal objaviti v prvotni obliki?

Odgovor na to sta nam pismi, kateri je pisal Fr. Levstik 7. in 27. februarja 1868 prijatelju Jurčiču na Dunaj in ki sta nam znani iz lanskega »Ljubljanskega Zvona« (1917, str. 40—47). Prvo pismo je obširna, odkritosrčna kritika Jurčičevega romana »Deseti brat«. Levstik je hvalil, kar je hvalevrednega, in tega je bilo dosti, a odločno je opozoril prijatelja tudi na napake, ki kazijo njegov roman: da je ljubavna zgodba preveč konvencionalna in radi premladega junaka malo verjetna, premalo realna, da je kmetško življenje narisano preveč enostransko, skoro zgolj groteskno-humoristično, premalo z resne plati. Povod, da mu je poslal to kritiko, ki bi jo bil tačas le težko kje mogel objaviti,⁸ je bil pač prvi sešitek novega Jurčičevega romana, ki je imel v bistvu na sebi prav iste napake kot »Deseti brat«.

¹ Slovenski Glasnik, X. tečaj (1867), str. 115, op.

² Cvetje je izhajalo v šestkah, t. j. v serijah po šest sešitkov v obsegu petih pol.

³ »Klasje z domačega polja. Zbirka najboljših del slovenskih pisateljev z dodanimi kritičnimi uvodi, življenjepisnimi črticami in kamnotisnimi podobami. Nabrala in izdala Jož. Jurčič in Jož. Stritar.« Izšel je samo en zvezek. Pesmi Franceta Prešerna s pesnikovo podobo, z njegovim životopisom in estetično-kritičnim uvodom. Izdala Jož. Jurčič in Jož. Stritar. V Ljubljani 1866.

⁴ Slovenski Glasnik, X. tečaj (1867), str. 127, 128.

⁵ Tudi obsega ne bi bil mogel napovedati tako točno.

⁶ Slovenski Glasnik, X. tečaj (1867), str. 208.

⁷ Slovenski Glasnik, X. tečaj (1867), str. 304.

¹ Slovenski Glasnik, X. tečaj (1867), str. 352.

² Slovenski Glasnik, X. tečaj (1867), str. 368, 384.

³ Slovenski Glasnik, XI. tečaj (1868), str. 40.

⁴ Ibid.

⁵ Slovenski Glasnik, XI. tečaj (1868), str. 160.

⁶ Slovenski Glasnik, XI. tečaj (1868), str. 235.

⁷ Podčrtal sem jaz.

⁸ Da ta kritika ni mogla tedaj iziti v »Slov. Glasniku«, kakor že l. 1858. Levstikova kritika Cegnarjevega »Pegama in Lambergarja« ne (Levstikovi Zbrani spisi, IV., str. 1—20, prim. pravtam, str. 305), nam govori o problemu, ki ga slovenska kritika tudi danes še ni povoljno rešila, problem nepristranskega presojanja pripadnikov lastne struje, lastnih sotrudnikov!

Jurčič je bil v prvem hipu užaljen — o tem priča drugo Levstikovo pismo —, a je kmalu izprevidel, da ima Levstik prav. Prosil je za rokopis in ga pričel predelavati. To se je zgodilo marca ali aprila 1868; v aprilski številki namreč preneha v »Glasniku« nedokončana povest Jurčičeva »Doktor Karbonarius«, »ker nam g. pisatelj žalibog še ni poslal konca do današnjega dne,« kakor se pritožuje Janežič v poslednji »Glasnikovi« številki.¹ Vajnejše in nujnejše delo ob romanu mu ni pustilo, da bi tratil čas z majhno zgodovinsko povestjo. Ker pa se »Cvet in sad« pač ni več dal bistveno izpremeniti, da bi potem odgovarjal Levstikovim stroгим zahtevam, je izgubil Jurčič do njega vse veselje. Hotel je pokazati Levstiku, da zna slikati kmete tudi drugače kot v »Desetem bratu« in v »Cvetu in sadu«, začel je pisati »Sosedovega sina«, najboljšo svojo povest, verno sliko kmetiških ljudi in selskega življenja na Dolenjskem. »Cvet in sad« je ostal torzo, ki ga je Jurčič šele po desetih letih za silo dovršil, »Cvetje« pa je prenehalo.

Katastrofa Janežičevih literarnih podjetij je silno pretresla vse tiste Slovence, ki jim je bil pri srcu napredek naše kulture. Že 9. junija 1868 se je oglasil v »Slovenskem Narodu« dopisnik »od Savine« in rotil slovensko inteligenco, naj skrbi za to, da se »Slovenski Glasnik« vzdrži: »Slovenski Glasnik je bil odprt vsakemu pisatelju in vredovan s taktom, ki je posebna lastnost Janežičeva — tega izvrstnega moža, kateri je v desetih letih bolje pospeševal slovensko slovstvo, kakor marsiktero društvo.² Takega moža bi moral podpirati ves slovenski narod, ker ni najti hitro drugega, kateri bi imel tako izvrstno estetično izobraženost in dober okus in modro previdnost.« Kje naj zdaj pesniki in pisatelji objavljajo svoje spise!? »V Ljubljani mislijo in govore, ‚saj je Matica za to.‘ A Letopis ne bo mogel vsega nadomestiti. Izobraženci, duhovniki in posvetni, in dijaki (naj puste rajši smotke!) naj torej pomagajo, da bo Glasnik lahko zopet izhajal! Sramota je za slovensko inteligenco, da ima preprosto ljudstvo Mohorjevo družbo z 10.000 udi, izobraženci pa niti Glasnika ne morejo vzdržati, dasi bi bilo 500 naročnikov dovolj.³

Janežič pa ni tožil, ampak snoval načrte in delal. »Slovenski Glasnik«, oziroma list, ki bi stopil na njegovo mesto, naj bi bil strogo literaren list, znanost naj vzame v svoje okrilje »Matica Slovenska«, ki dozdej še

nikoli ni kazala posebnega spoštovanja pred leposlovjem, naj osnuje list za znanost, v zvezi z Mohorjevo družbo pa je hotel sam ustanoviti nov leposloven in poučen list za ljudstvo in doraščajočo mladino, da bi tako na drugo stran razbremenil pravi književni list. Ta načrt izkušenelega organizatorja Janežiča je bil naravnost izboren; praktična je bila pred vsem delitev dela med strogo literarnim listom in leposlovnopoučnim listom za ljudstvo, vsega uvaževanja vredna tudi v naših dneh, ko leposlovnega lista za ljudstvo — nimamo.

Najprej je skrbel Janežič za literarni list. Čutil je, da je prišel čas za novi rod, ki je že zadnja leta, nazadnje pod Stritarjevim vodstvom, tako krepko nastopal v »Slovenskem Glasniku«. Z zdravim instinktom je začutil v Stritarju pravega moža, spretnega organizatorja, saj je bil s svojim literarnim društvom že l. 1868. nekak sourednik »Slov. Glasnika«; na Dunaju je bil tudi dovolj oddaljen od nezdravega političnega in družabnega ozračja na Kranjskem. Kot sourednika mu je hotel dati na stran Jurčiča, najplodovitejšega in najslavnejšega leposlovnega pisatelja svojega časa,¹ da bi imel novi književni list trdno stalno oporo.²

Zdi se, da je mislil na to že prej, preden je prenehala »Slovenski Glasnik«, in sicer se jima je hotel umakniti o Novem letu 1869. Kmalu po 10. juniju 1868 je pisal Jurčič o tej zadevi Levstiku z Dunaja v Ljubljano kot o trdno domjenem dejstvu: »Koseskega bomo žagali drugo leto, ko bova sè Stritarjem svoj časopis imela.«³

Zdaj pa, ko je »Glasnik« prenehala, je začel Janežič z vso silo nagovarjati Stritarja, ki je bival tačas v Vöslau-u, naj ne čakata z novim listom prihodnjega leta, ampak naj prevzameta takoj nadaljnje izdajanje »Slovenskega Glasnika«. Stritar se je hotel dogovoriti o tem z Jurčičem in mu je pisal na Dunaj. A Jurčič je bil medtem odšel z

¹ Stritar sam do tedaj še ni priobčil nobenega pri-povednega spisa; znan je bil le kot estetik in kritik, nekoliko tudi kot pesnik.

² Dr. A. Žigon, Časopis za zgodovino in narodopisje (ČZN), IV. (1907), 153 nasl.

³ Dr. A. Žigon, ČZN., IV. (1907), str. 124. — Pismo je pisano kmalu po 10. juniju 1868, ker se omenja v njem naznani »Mladike«, ki je izšlo tega dne v »Novicah«. Jurčič omenja v njem tudi, da se je Cigale nasproti Stritarju popolnoma podal (radi replike v »Glasniku« [1. VI. 1868] na Cigaretov članek v »Novicah« [15. IV. 1868] proti Stritarjevi prvi kritiki o »Mazeppi« [1. IV. 1868]). Hkrati mu pošilja nekaj nadaljevanja »Sosedovega sina« za »Mladiko«, ki se je tiskala tačas v Ljubljani.

¹ Slovenski Glasnik, XI. tečaj (1868), str. 236.

² Dopisnik misli v prvi vrsti na Matico Slovensko.

³ Slovenski Narod, I. l., št. 29.

Dunaja in odgovora ni bilo.¹ Zato je prosil Levstika 26. junija 1868: »... če ga vidiš kje, reci mu, naj mi piše vsaj, kje je.«²

A Stritar je moral Janežiču ugodno odgovoriti, še preden je doznal neljubo dejstvo, da je Jurčič odšel z Dunaja, prepričan, da bo tudi on pritrdil. Zakaj »Slov. Narod« je prinesel že 23. junija sledeče obvestilo uredništva »Slov. Glasnika« z dne 19. junija 1868: »Z veseljem moremo danes vsem Slovincem naznaniti, da slovenski beletrističnik, naj mu bode ime 'Glasnik' ali kako drugače, v kratkem času zopet oživi in sicer po zmožnejši roki vredovan, nego je bila naša. Naj mu priteko vsi domorodci v prav obilnem številu na pomoč.«

Kmalu pa se je Stritar začel obotavljati. Dne 12. julija 1868 je pisal Levstiku: »Če hoče kaj iz mene biti, moram koncentrirati svoje moči — predmetov in planov imam polno glávo (vmes tudi poštenih) takó da jih ne zvršim vsih, če živim sto let... Tako tudi nisem za izdajo Glasnikovo. Janežič me prav bombardira z dopisi. — Od Jurčiča še zdaj ni nič odgovora...«³ Stritar je morda prav tačas dovrševal »Svetinovo Metko«, »Zorin« je zorel in ž njim Borisa Mirana »Pesmi«. Jurčič pa je sedel doma kje nad »Sosedovim sinom« in svojim romanom ter premišljeval, kako bi prišel do kruha. — Vendar pa ju je Janežič pregovoril, da sta mu vsaj napol morala obljubiti za oktober 1868. O tem nam govori dopis »S Koroškega« v »Slov. Narodu« (št. 44) z dne 16. julija 1868, ki ga je inspiriral brez dvoma Janežič. V njem je razvil hkrati tudi svoj literarnoznanstveni načrt: »Ker je imel Glasnik največ podpore med mladino, začne izhajati novi literarni list z oktobrom t. l., to je začetka novega šolskega leta. Izdajati ga mislita glavna sodelavca g. Janežičevega Glasnika poslednjega leta: gg. Jurčič in Stritar. Novi list bo specifično literaren, kar glede potreb in tesnega okvirja, ki ga more imeti, kakor tudi v zaupanji, da bode začela sl. Matica izdajati list za strogo vednostne reči in krepko podprta družba sv. Mohorja popularnopoludručen list za ljudstvo in menj doraslo mladino — popolnoma potrjujem. Kolikor nam je znano, bode imel novi leposlovni list delavcev dovolj. Edino, česar mu je treba, je materijalna podpora

¹ Stritar Levstiku 26. junija 1868 iz Vöslaua: »Janežič mi piše, naj začneva (sc. z Jurčičem) koj izdajati Glasnika (!). Vprašal sem Jurčiča, kaj misli — pa ni odgovoril!« — Dr. A. Žigon, ČZN., IV. (1907), str. 153—154.

² Ravnotam, str. 154.

³ Glej dr. Žigon, ČZN., IV. (1907), str. 154.

in zares bi bilo sramotno za slovenstvo, če se samo zarad tega ne bi mogel vzdržati.« Hkrati se zastran smeri novega lista izraža zaupanje: da »naši slovenski beletristi in kritiki bodo gotovo imeli na eni strani umetnost za vodilo, po drugi pak se ni bati, da bi na pota zašli, kamor so se izgubili nekteri francoski in nemški pisatelji.«

Vendar tudi oktobra novega lista še ni bilo. Stritarja je bil odhod Jurčičev z Dunaja vznevoljil, še bolj pa, da se jeseni ni več vrnil nadaljevat svoje študije. Levec je pisal o tem 13. decembra 1868 prijatelju Janku Kersniku: »Stritar se je letos posamotaril tako, da je prav žalostno, in največ je tega kriva Jurčičeva lenoba. Ne hodi v nobeno društvo in družino, v nobeno krčmo in kavarno, stanuje pa v taki luknji, da trije ljudje ne morejo lahko okrog mize sedeti... stari humor ga še ni sicer minul, pa to mi nič ne dopade, da tako rad o Ameriki govori. Ko bi bil Jurčič prišel na Dunaj, da bi bil tukaj začel Glasnika izdajati, morda bi se bil spet oživil in ž njim bi bilo vstalo literarno društvo, tako pa iz vsega ne bo nič.«¹

Jurčič pa je odšel v Maribor in vstopil v uredništvo »Slovenskega Naroda«. Vendar pa je medtem dozorela »Mladika«. Jurčič jo je snoval že, preden je prenehal »Slovenski Glasnik«. V »Glasniku« z dne 1. marca 1868 poroča namreč K(os) z Dunaja: »Kakor za gotovo vemo, misli Jurčič izdati: 'Slovenski Almanah' za leto 1868., ako dobi dovolj materijalne podpore po naročnikih; dobil da je tudi že »prineskov od več boljših pisalcev.«² »Slovenski Narod« pa je izporočil dne 26. maja 1868, da se »Mladika« že tiska v Ljubljani in da bo stala 60 kr. Vendar pa se je dotiskala šele zadnje dni oktobra. Dne 3. novembra je prinesel nato »Slov. Narod« Stritarjevo balado »Izgubljeni sin«, 5. novembra pa »Evelino« iz almanaha »Mladika«, »kterega sta izdala J. Stritar in J. Jurčič in ki se je ravno te dni v Ljubljani dotiskal.« Knjigo samo pa so prejeli v Mariboru šele 21. novembra 1868.³

Tako je zastal leposlovni list in prvi, ki je izvršil svojo nalogo po načrtu, je bil Janežič sam. Njegov »Besednik, kratkočasen in područen list za slovensko ljudstvo,« je izšel prvič 4. februarja in je izhajal vsak prvi in tretji četrtek v mesecu. Po prezgodnji smrti Janežičevi (18. sep-

¹ Dr. Iv. Prijatelj, Janko Kersnik, njega delo in doba, I., str. 111.

² Slov. Glasnik, I. XI., 1868, str. 118.

³ Slovenski Narod, I. I., št. 99.

tembra 1869) ga je urejeval A. Umek-Okiški, po njegovi smrti (1871) drugi uredniki (A. Biser, S. Janežič, J. Golè) do konca l. 1878. V poznejših letih je bila njegova lastnica Mohorjeva družba.

Ker se Stritar na Dunaju ni zgenil, se je lotil dela pozimi 1868/69 Jurčič sam, ki je bil zaposlen tačas že dalje časa v uredništvu »Slovenskega Naroda« v Mariboru. Dne 17. decembra 1868 je priobčil ta list (št. 110) naznanilo, da hoče J. Jurčič izdajati »Slovenski Glasnik« polmesečno kot »literaren list v ožjem pomenu besede«; vsaka številka bo obsegala po dve poli velike osmerke. A zopet se pričinja stari Janežičev križ z naročniki. »Slovenski Narod« javlja na Silvestrovo 1868 (št. 115): »Glasnika' izide prvi list okolo 15. januarja. Kakor slišimo, do zdaj jako malo naročnikov prihaja. Obžalovati bi bilo, ko bi premlačno udeležanje slovenskega občinstva že od kraja prenovljenemu beletrističnemu listu duška zaprlo in že drugemu vredniku veselje do dela kratilo. Zdi se nam, da slovenske čitalnice, ki imajo po naših mislih tudi nalogo slovenščino, ne samo tombole širiti, med svojimi udi prav malo store tega, kar bi imele storiti, ako so mikalnice in ne samo plesalnice.«

Tudi 15. januarja 1. številke »Glasnika« še ni bilo. Izdajatelj ga je zamudil pravočasno oglašiti pri državnem odvetništvu.¹ Iziti je mogla šele 16. februarja 1869.² Razen Jurčiča, ki je pričel v njej povest »Hiša na strmini«, sta sodelovala izmed bivšega Stritarjevega literarnega društva še J. Ogrinec in Fr. Levec; Stritarja ni bilo med njimi.³

¹ Slovenski Narod, dne 19. januarja 1869, št. 8.

² Slovenski Narod, dne 16. februarja 1869, št. 20: (Jurčičev Glasnik) je po dolgih ovirah dogotovljen in se je jel denes razpošiljati.

³ Dr. Prijatelj pravi (Naši Zapiski, V., 1907, str. 78): Stritar pripoveduje v svojih spominih na Jurčiča, da ga ta ni povabil k sodelovanju, ko je bil začel l. 1869. v Mariboru izdajati Slov. Glasnik (prav Glasnik). V Stritarjevih Zbranih spisih take izjave ni. — Spominov na Jurčiča Stritar sploh ni spisal; ali se nanaša ta vest mogoče na ustno izporočilo Stritarjevo? — V »Pogovorih« piše Stritar o tej zadevi takole (Zbrani spisi, V., str. 195): »...z 'Glasnikom', katerega je bil začel gospod J. izdajati v Mariboru, nisem bil v nobeni zvezi, kakor za gotovo vem, da se je govorilo. Ko sem začel leta 1870. sam izdajati 'Zvon', poročil sem gospodu J-u, naj

Druga številka, ki naj bi bila izšla že v 15 dneh, ni mogla več iziti. V »Slovenskem Narodu« jo Jurčič 22. aprila 1869 (št. 47) še obeta: »Drugi list je skoro dotiskan in se v kratkem razpošlje. Potem misli izdajatelj po več listov skupaj izdati, da bode naročnike zadovoljil.« Sarkastično pa dostavlja: »Ker je materialna in duševna udeležba premala, bode v prihodnjem letu imela 'Matica' priliko, izdajati beletrističen list.« — A niti druga številka ni zagledala več belega dne, kaj šele ves prvi letnik!

Zdaj šele se je dal Stritar po prijateljih pregovoriti, da se je oprijel zopet stare misli; branil se je dolgo. Sam pravi v berilu o Levstiku: »Neki rojaki moji, ne najslabši možje, so mi prigovarjali, dà, prav silili so me, naj začnem izdajati lepoznanški list slovenski. Jaz nisem bil nikoli za taka podjetja, a tisti čas so bile razmere moje tudi take, da nisem imel dovolj časa in moči za tako težko nalogo. Vendar sem se naposled odločil; mislil sem si: 'Morebiti pa bode kaj pametnega iz tega'.«¹ — Levec je to dejstvo 21. decembra 1869 radostno izporočil Janku Kersniku: »Stritarja smo priklenili; pisal bo, da bo veselje. Pa malo je manjkalo, da se 'Zvon' ni ubil, predno je še zapel. Zdaž bo pa eno leto gotovo izhajal.«² Izhajal je res najprej samo eno leto, a otvoril je novo dobo v našem slovstvenem razvoju.

»Zvona« Janežič ni več doživel, prav tako malo tudi realiziranje tretjega podjetja, ki je sanjal o njem: znanstvenega časopisa. Matica je bila premalo sveža in delavna, da bi bila le iz Letopisa ustvarila znanstveno glasilo, redila ga je — vsa čast sicer razpravam kakega Parapata, Pletteršnika, Erjavca — vse preveč s prevodi tudi znanstvenih razprav; to je ustvaril iz Letopisa šele Levec — po Bleiweisovi smrti. Za pravi znanstveni časopis pa Slovenci tačas še nismo bili dozoreli, treba je bilo čakati mlajšega znanstvenega naraščaja.

mi pošlje vse naročnike svojega 'Glasnika'; poslal mi jih je obilo število — vsem pošiljal sem 'Zvon' zastonj, iz same prijaznosti do svojega prijatelja.« A vse to se nanaša le na materialno odgovornost za list, ne na sotrudništvo.

¹ Stritarjevi Zbr. spisi, VII., str. 170; prim. V., str. 197.

² Dr. Prijatelj, Janko Kersnik, I., str. 113.